

CPI de ATIOS
Valdoviño

Memoria

Departamento de
Lingua Galega e Literatura

Curso *2018-2019*

Xefa de departamento	Materias
<i>María Luisa Pita Rubido</i>	<i>Lingua Galega e Literatura</i> <i>Latín</i>
Outros membros do departamento	Materias
<i>Mónica Ares Ameixide</i>	<i>Lingua Galega e Literatura</i> <i>Lingua Castelá e Literatura</i>
MATERIAS QUE PERTENCEN AO DEPARTAMENTO	<i>Lingua Galega e Literatura</i> <i>Latín</i>

A) Cumprimento da programación e dos obxectivos, e razóns da programación non impartida.

Aínda que se traballaron todos os estándares da programación a través das distintas actividades desenvolvidas na aula, tamén é certo que non sempre foi posible tocar todos os aspectos relativos aos contidos que estaban planificados a comezo de curso. En boa medida, deixáronse de lado certos contidos teóricos porque foi necesario reforzar aspectos ortográficos ou textuais que na meirande parte do alumnado aínda non están totalmente adquiridos.

A porcentaxe de cumprimento da programación varía segundo o curso ao que nos refiramos, mais en xeral debemos sinalar que na maior parte dos cursos e grupos foi difícil desenvolver todos os contidos establecidos na planificación inicial da materia. En xeral, isto débese a varios factores: o ritmo das clases variou en función das capacidades do alumnado ou dos seus coñecementos previos sobre algúns contidos e, ademais, algunhas das sesións se dedicaron a actividades complementarias que fixeron que a temporalización estimada non coincidise coa real. En boa medida tampouco se puido acadar un ritmo desexable de desenvolvemento das sesións nalgúns ocasións debido ao feito de que se trata de grupos moi numerosos e cunha grande diversidade de capacidades e de intereses, e onde algún alumnado tivo comportamentos disruptivos en varias ocasións.

En 1º da ESO debemos facer especial fincapé nestes comportamentos disruptivos que, en xeral, afectaron a todas as materias e que ralentizaron o ritmo das clases. Ademais, tanto en 1º como en 2º da ESO a atención á diversidade e o reforzo de certas destrezas impediu desenvolver todos os contidos programados. En 3º e 4º da ESO consideramos importante centrarnos na literatura, o que nalgún caso fixo que nos detivésemos máis do habitual nalgún texto, debido á complexidade que para o alumnado supuxeron certos períodos da literatura galega que nunca antes trataran, como son a época medieval ou a época das vangardas.

Tamén debemos engadir que, en xeral en todos os cursos, non se trataron os temas de sintaxe porque xa se centra neles a materia de Lingua Castelá e resultaría redundante, tendo o alumnado ademais tantas carencias como polo xeral ten noutros aspectos da lingua galega, como pode ser a expresión oral, a ortografía, a colocación do pronome átono e o vocabulario (castelanismos).

A programación da materia de Latín, impartida en 4º da ESO, desenvolveuse case na súa totalidade, aínda que no verbo só se estudou o presente de indicativo. Tendo en conta que a materia era totalmente nova para o alumnado, consideramos que o traballo en grupo pequeno foi moi motivador e deu moi bos resultados.

Como conclusión debemos engadir que unha programación ten que ser flexible e adaptarse ás circunstancias reais do curso e dos grupos, e ás novas situacións que poidan xurdir, polo que consideramos que as modificacións e adaptacións pertinentes poden ser positivas para axudarnos a planificar o noso traballo de cara ao vindeiro curso.

B) Accións realizadas e modificacións introducidas durante o curso en relación coa programación didáctica.

No caso de Lingua Galega, as modificacións máis salientables teñen que ver esencialmente cos contidos da materia que non foron dados por distintos motivos e que xa mencionamos na análise feita no apartado anterior. Por cuestións de tempo, de falta de sesións lectivas ou de ritmo lento no desenvolvemento das clases (ben sexa a causa do comportamento disruptivo do alumnado, ben sexa pola necesidade de reiterar e reforzar certos aspectos da materia) tivemos que prescindir de impartir certos contidos, e decidimos dar preferencia a aqueles que nos parecían máis necesarios e básicos. Tendo en conta que a sintaxe é común á da Lingua Castelá e xa estaba a tratarse nesta materia, como dixemos máis arriba, pareceunos redundante incidir neste aspecto e centrámonos máis en cuestións de redacción, ortografía ou expresión oral, puntos débiles na maior parte do noso alumnado. Tamén nos pareceu importante, nos cursos de 3º e 4º ESO darlle importancia á literatura, pois nela se reflicte a esencia da nosa cultura e do noso pobo.

Outro cambio na programación tivo que ver coas obras de lectura obrigatoria. En 1º da ESO, onde se propuxera unha listaxe de obras para escoller, non chegou a lerse *O achado do castro*, de Manuel Núñez Singala. En 2º da ESO, que tamén tiña unha listaxe de varias obras, non chegou a lerse *Titoán*, de Inacio Vilariño, nin *A rateira*, de Agatha Christie, pero si se leu *Os lobos de Moeche*, de Manel Cráneo. No 3º trimestre mudaron os libros 3º e 4º curso e, en lugar de *O inferno de Marta*, de Pasqual Alapont para 3º da ESO e *Ás de bolboreta*, de Rosa Aneiros para 4º da ESO, optouse pola lectura dun cómic, o mesmo nos dous cursos: *A tumba de Breogán*, de Abel Alves e Esteban Tolj. Isto debeuse a que no presente curso, o proxecto anual do centro xirou arredor da banda deseñada, e pareceunos axeitado este título polo protagonismo de Eduardo Pondal no argumento da obra, de xeito que o puxemos en relación co estudo da poesía de Pondal e do Rexurdimento.

Ademais, tampouco puidemos realizar todas as actividades extraescolares previstas na programación inicial, debido a que foron xurdindo outras a nivel de centro nas que o Departamento de Lingua Galega se implicou plenamente, como as relacionadas co proxecto de centro sobre o cómic (realizando unha exposición sobre a emigración a partir do cómic *Emigrantes*, de Shaun Tan e dos debuxos de Castelao) ou as organizadas polo EDLG (poemas e relatos para concursos, ensaios para A Mocidade coa Lingua, etc...) e o Departamento de Orientación (elaboración de microrrelatos e curtametraxe do programa “Suprime o control” da Deputación da Coruña). A diferenza de cursos anteriores, o departamento non organizou ningunha charla de escritores/as, mais si unha saída ao teatro no 1º trimestre co alumnado de 4º da ESO, que tivo lugar no Pazo da Cultura de Narón, para ver a obra de Talía Teatro *Bicos con lingua*.

C) Motivos das modificacións feitas ao longo do curso. Dificultades atopadas que impediron o logro dos obxectivos e resultados agardados.

Os motivos das modificacións feitas ao longo do curso xa se foron mencionando nos apartados anteriores e gardan relación coas dificultades atopadas que impediron o logro total dos resultados agardados. Consideramos que os contidos da programación foron excesivos para o número real de sesións que finalmente houbo en cada curso. Se ben moitos contidos se poden tratar de xeito indirecto, como os que teñen que ver coa tipoloxía textual ou a ortografía, os aspectos máis teóricos da lingua e da literatura precisan ser vistos polo miúdo e, en ocasións, resultan de difícil asimilación polo alumnado.

Ademais desta circunstancia, insistimos na necesidade de traballar con aulas menos numerosas, especialmente naqueles grupos onde a diversidade do alumnado é tan manifesta e moitas veces nun grao moi amplo. En xeral, a capacidade de concentración dos rapaces e rapazas non é igual nun ambiente tranquilo de pouco alumnado ca nunha clase ategada de xente e onde son frecuentes os comportamentos disruptivos (aínda que non sexan graves). Estes factores ralentizan o ritmo esperable das sesións e, polo tanto, impiden que haxa tempo para tratar todos os contidos planificados na programación inicial de curso.

D) Análise dos resultados das avaliacións do alumnado en relación cos cursos anteriores.

Observación: Estes son datos do mes de xuño. En setembro engadiranse os datos relativos á convocatoria extraordinaria que poden alterar esta información.

- **Porcentaxes de aprobados/as na convocatoria ordinaria de xuño:**

CURSO	Nº ALUMNOS/AS	APROBADOS/AS	SUSPENSOS/AS
1º ESO A	27	23 (85,2 %)	4 (14,8 %)
1º ESO B	26	24 (92,3 %)	2 (7,7 %)
2º ESO A	17	15 (88,2 %)	2 (11,8 %)
2º ESO B	18	17 (94,4 %)	1 (5,6%)
3º ESO A	22	22 (100 %)	0 (0 %)
3º ESO B	17	17 (100 %)	0 (0 %)
3º ESO C	12	10 (83,3%)	2 (16,7%)

4º ESO A	24	24 (100 %)	0 (0 %)
4º ESO B	22	16 (72,7 %)	6 (27,3 %)
LATÍN	9	9 (100 %)	0 (0 %)

Dentro destes resultados vai incluído o alumnado con ACS: En 1º ESO A un alumno que supera a materia, en 3º ESO B un alumno que supera a materia e en 4º ESO A unha alumna que supera a materia.

- Resultados da avaliación de pendentes:**

CURSO	N.º de alumnos	APROBADOS	SUSPENSOS	NON PRESENTADOS
2º ESO (1º pendente)	2	0 (0 %)	1 (50 %)	1(50 %)
3º ESO (2º pendente)	3	3 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
4º ESO (3º pendente)	1	1(100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

As cualificacións foron un 3 no caso do único suspenso, tres 5 no caso dos aprobados de Pendentes de 2º ESO, e un 6 no caso do aprobado de Pendentes de 3º ESO.

- Número de alumnos/as por cualificación, en comparación co curso anterior:**

Cualificación	Primeiro		Segundo	
	Curso 2017-2018	Curso 2018-2019	Curso 2017-2018	Curso 2018-2019
	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as
1	1	0	0	1
2	0	1	0	0
3	3	2	3	1
4	0	3	2	1
Suspensos	4	6	5	3
5	10	18	4	10
6	8	15	8	8
7	10	3	10	8
8	3	4	11	2
9	3	5	6	3
10	1	2	5	1
Aprobados	35	47	44	32

	Terceiro		Cuarto	
	Curso 2017-2018	Curso 2018-2019	Curso 2017-2018	Curso 2018-2019
Cualificación	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as
1	0	0	0	0
2	0	1	0	2
3	5	1	0	1
4	10	0	0	3
Suspensos	15	2	0	6
5	9	5	5	7
6	9	15	8	8
7	7	11	5	12
8	6	7	10	6
9	3	3	9	4
10	2	8	2	3
Aprobados	36	49	39	40

	Latín (4º ESO)	
	Curso 2017-2018	Curso 2018-2019
Cualificación	Nº de alumnos/as	Nº de alumnos/as
1	0	0
2	0	0
3	0	0
4	0	0
Suspensos	0	0
5	2	1
6	1	1
7	2	3
8	3	1
9	4	1
10	0	2
Aprobados	12	9

E) Propostas de mellora para a programación didáctica do próximo curso.

Como proposta de mellora de cara á programación do curso que vén parécenos necesario mencionar a adaptación da temporalización á realidade do centro. Unha vez coñecido o alumnado e as características tanto dos grupos como do CPI en xeral, debemos establecer uns tempos máis realistas onde se teñan en conta factores como a participación nas actividades complementarias e extraescolares ou o ritmo de aprendizaxe real dos rapaces e rapazas en función da aula na que se atopan.

Tamén consideramos que, á hora de programar, a materia de Lingua Galega ten que dar prioridade a temas nos que o alumnado ten grandes carencias, como a expresión tanto oral como escrita e a ortografía, xa que estas cuestións son fundamentais para adquirir unha competencia lingüística real coa que poder traballar o resto dos aspectos e estándares da materia.

Pensamos, tamén, que sería bo establecer dende o primeiro momento do vindeiro curso unha distribución de contidos entre as materias das distintas linguas para que non caer nas aprendizaxes repetitivas e poder así aproveitar o tempo lectivo de xeito máis eficiente.

F) Avaliación da práctica docente.

A práctica docente foise reorganizando co paso dos trimestres en función das necesidades concretas de cada grupo. Se ben é certo que a temporalización e o ritmo das sesións distou moito de ser o planificado a comezos de curso, este feito viuse en boa medida motivado por circunstancias alleas á propia práctica docente e, en moitos casos, tivo que ver co excesivo número de alumnos e alumnas que había por aula, incluíndo repetidores, o cal favoreceu os comportamentos disruptivos e unha diversidade difícil de atender con eficiencia.

É evidente que non se pode desenvolver unha práctica docente totalmente satisfactoria sen os medios necesarios para isto, como profesorado de apoio para o alumnado con máis dificultades ou aulas con grupos máis reducidos, elementos que non favorece o sistema educativo actual. Sen unhas condicións óptimas para desenvolver o noso labor, os/as docentes pouco podemos autoavaliarnos de xeito obxectivo, como non sexa contabilizando as horas de traballo que realizamos fóra do noso horario real. A calidade da práctica docente non será posible sen a recuperación dunha escola pública na que se dean as circunstancias axeitadas para ofrecer un ensino adecuado, sen as carencias que o sistema pretende que supla o sobreesforzo do profesorado.

G) Actividades extraescolares e complementarias desenvolvidas.

Este curso o departamento participou activamente nas distintas actividades organizadas polo centro de xeito xeral, tendo en conta que a xefa do Departamento de Lingua Galega foi tamén a coordinadora do Equipo de Actividades Extraescolares e Complementarias, e as dúas compoñentes do departamento formaron parte deste equipo e do Equipo de Dinamización da Lingua Galega.

Isto implicou que algunhas das actividades programadas polo departamento a inicio de curso non se chegasen a desenvolver e, pola contra, si se desenvolveron outras doutros departamentos ou equipos cos que colaboramos activamente. De xeito xeral, as actividades nas que o Departamento de Lingua Galega estivo máis directamente implicado foron as seguintes:

- Participación nos distintos certames literarios e artísticos convocados pola Coordinadora de Equipas de Normalización Lingüística de Ferrolterra (Certame de microrrelatos Carmela Loureiro, Poesía e Imaxe, A Mocidade coa Lingua). As creacións literarias presentadas nos certames saíron das aulas de Lingua Galega, onde se orientou o traballo do alumnado para que se adecuase ás bases establecidas no concurso. Ademais, o Departamento de Lingua Galega colaborou con Música na preparación dos grupos musicais de Secundaria que actuaron no festival da Mocidade coa Lingua, no auditorio de Ferrol, no mes de abril.
- Colaboración na organización e desenvolvemento das distintas celebracións anuais do centro, como o Samín, o Magosto, o Nadal, o Entroido, o Día do Amor e a Amizade, o Día do Libro, as Letras Galegas e o festival de fin de curso. A nosa colaboración centrouse principalmente na decoración de espazos e na realización de textos conmemorativos que posteriormente leu o alumnado nas distintas celebracións.
- Colaboración no proxecto do centro arredor da banda deseñada co traballo sobre a emigración a partir do cómic *Emigrantes*, de Shaun Tan, e dos debuxos de Castelao.
- Colaboración co Departamento de Orientación na elaboración de microrrelatos e na organización da curtametraxe do programa “Suprime o control” da Deputación da Coruña.

H) Principais conclusións.

Como conclusión xeral debemos reiterar a necesidade dunhas condicións axeitadas para que se produza o proceso de aprendizaxe dun xeito satisfactorio e eficiente. O equipo humano do CPI Atios fai posible co seu esforzo e dedicación crear un ambiente e un clima de

convivencia e cooperativismo moi favorecedor para acadar os logros que finalmente se conseguen co alumnado, pero tamén hai que reflexionar sobre as condicións ás que nos vemos sometidos como traballadores/as do ensino polos cambios lexislativos recentes, os recortes de profesorado e de medios na escola pública e a masificación das aulas.

Tendo todo isto en contra, non só os/as docentes debemos facer un esforzo máis alá do que conleva o esperable no noso traballo diario, senón que tamén o alumnado sofre as consecuencias por non poder ser atendido en moitas ocasións na medida en que o necesita (especialmente o alumnado menos autónomo ou con grandes dificultades de aprendizaxe e de adaptación).

Como profesores/as, debemos avaliar e ser críticos coa nosa práctica docente e coa nosa programación, porque traballamos con persoas e calquera erro ou mala práctica pode ser un lastre para a educación e a aprendizaxe do noso alumnado, pero tamén debemos ser críticos co sistema que, en lugar de facilitarnos o traballo, nos condiciona, nos limita e nos pon trabas, a nós e aos nosos rapaces e rapazas.

Valdoviño, 27 de xuño de 2019

María Luísa Pita Rubido
Xefa do Departamento de
Lingua Galega e Literatura